

RZĄDY PRAWA WSZYSTKICH SPRAWA

**SPOŁECZNE PROJEKTY USTAW
SŁUŻĄCE ODBUDOWIE WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI**

RZĄDY PRAWA WSZYSTKICH SPRAWA

SPOŁECZNE PROJEKTY USTAW
SŁUŻĄCE ODBUDOWIE WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚCI

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

ISBN 978-83-8358-582-6

ISSN 1897-4392

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	13
Projekt ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa	17
Rozdział 1. Przepisy ogólne	19
Rozdział 2. Zakres działania Rady	20
Rozdział 3. Sposób wyboru członków Rady i jej ustrój	24
Rozdział 4. Postępowanie przed Radą	38
Rozdział 5. Monitorowanie i ewaluacja działalności sądów	44
Rozdział 6. System ważenia spraw	46
Rozdział 7. Zasady etyki zawodowej	46
Rozdział 8. Informacje i postulaty przedstawiane przez Radę	47
Uzasadnienie projektu ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa	49
1. Wstęp	49
2. Struktura ustawy	53
3. Rozdział 1. Przepisy ogólne	54
4. Rozdział 2. Zadania Krajowej Rady Sądownictwa	76
5. Rozdział 3. Sposób wyboru członków Rady i jej ustrój	83
6. Rozdział 4. Postępowanie przed Radą	97
7. Rozdział 5. Monitoring i ewaluacja działalności sądów	99
8. Rozdział 6. System ważenia spraw	101
9. Rozdział 7. Zasady etyki zawodowej	101
10. Rozdział 8. Informacje i postulaty przedstawiane przez Radę ...	102
Projekt ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych	105
Dział I. Sądy powszechne	107
Rozdział 1. Przepisy ogólne	107
Rozdział 2. Organy sądów	109

Rozdział 3. Samorząd sędziowski	118
Rozdział 4. Organizacja sądów	125
Rozdział 5. Koordynatorzy działający w sądach okręgowych	130
Rozdział 6. Monitorowanie urzędowania sądów	134
Rozdział 7. Środki służące zapewnieniu właściwego urzędowania sądów	138
Rozdział 8. Rozpatrywanie skarg i wniosków	140
Rozdział 9. Ewaluacja działalności sądów	142
Rozdział 10. Ogólne przepisy o czynnościach sądów	143
Dział II. Sędziowie	163
Rozdział 1. Powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego i wyznaczenie miejsca urzędowania sędziego	163
Rozdział 2. Status sędziego	181
Oddział 1. Nawiązanie i rozwiązanie stosunku służbowego sędziego	181
Oddział 2. Przeniesienie i delegowanie sędziego	186
Oddział 3. Stan spoczynku sędziego	193
Rozdział 3. Prawa i obowiązki sędziego	198
Rozdział 4. Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów	222
Dział III. Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	240
Rozdział 1. Sędziowie obywatelscy	240
Rozdział 2. Obywatelscy sędziowie handlowi	249
Dział IV. Referendarze sądowi, asystenci sędziów, urzędnicy i inni pracownicy sądowi, kuratorzy sądowi, biegli sądów powszechnych, stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne i rejestr mediatorów	255
Rozdział 1. Referendarze sądowi	255
Rozdział 2. Asystenci sędziów	264
Rozdział 3. Urzędnicy i inni pracownicy sądowi	268
Rozdział 4. Kuratorzy sądowi	268
Rozdział 5. Biegli sądów powszechnych	269
Rozdział 6. Stali mediatorzy w sprawach rozpoznawanych przez sądy powszechne	270

Dział V. Finansowanie działalności sądów powszechnych	274
Rozdział 1. Budżet sądownictwa powszechnego	274
Rozdział 2. Gospodarka finansowa sądów	275
Dział VI. Przepis końcowy	278
Załączniki	279
Załącznik nr 1. Tabela funkcji oraz minimalna wysokość wskaźników udziału w przydziale spraw	279
Załącznik nr 2. Stawki wynagrodzenia zasadniczego w poszczególnych miejscach służbowych oraz mnożniki służące do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego sędziów ...	280
Załącznik nr 3. Tabela funkcji i dodatkowych czynności służbowych oraz mnożników do ustalania wysokości dodatku funkcyjnego	281
Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych	283
1. Potrzeba przygotowania projektu	283
2. Główne cele zmian	290
3. Dziedziny wymagające reform nieobjęte zmianami	291
4. Struktura ustawy objętej projektem	293
5. Zapewnienie niezależności i odrębności organizacyjnej sądownictwa powszechnego	294
6. Finansowanie działalności sądów powszechnych	299
7. Unowocześnienie organizacji i usprawnienie funkcjonowania sądów powszechnych	301
8. Otwarcie sądownictwa powszechnego na obywateli	310
9. Zwiększenie wpływu samorządu sędziowskiego na funkcjonowanie sądów	318
10. Zmiana statusu ustrojowego sędziów sądów powszechnych	323
11. Reforma przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów	332
12. Inne główne zmiany	339
Projekt ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 12 stycznia 2024 r.	345
Rozdział 1. Przepisy ogólne	347
Rozdział 2. Organy Sądu Najwyższego	351
Rozdział 3. Samorząd sędziowski	354

Rozdział 4. Nawiązanie, zmiana i ustanie stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego	359
Rozdział 5. Obowiązki i prawa sędziego Sądu Najwyższego	368
Rozdział 6. Odpowiedzialność dyscyplinarna	380
Rozdział 7. Postępowanie przed Sądem Najwyższym	384
Oddział 1. Przepisy ogólne	384
Oddział 2. Rozstrzygnięcie zagadnień prawnych	386
Oddział 3. Wniosek o unieważnienie prawomocnego orzeczenia	391
Rozdział 8. Asystenci sędziego Sądu Najwyższego	392
Rozdział 9. Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego	393
Uzasadnienie założeń projektu ustawy o Sądzie Najwyższym	397
1. Konieczność uchwalenia nowej ustawy o Sądzie Najwyższym	397
2. Zadania Sądu Najwyższego	401
3. Struktura Sądu Najwyższego	408
4. Organy Sądu Najwyższego i samorząd sędziowski	418
5. Inne zagadnienia	421
 Projekt ustawy o uregulowaniu skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018–2024	 441
Uzasadnienie projektu ustawy o uregulowaniu skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018–2024	453
1. Przedmiot i cel ustawy	453
2. Skuteczność uchwał obecnej Rady	459
3. Nawiązanie lub przekształcenie stosunku służbowego sędziego	466
4. Powtórzenie postępowań w przedmiocie powołania na urząd sędziego	468
5. Status osób, których stosunek służbowy uznaje się za nienawiązany lub nieprzekształcony	471
6. Status osób w stanie spoczynku, których stosunek służbowy uznaje się za nienawiązany lub nieprzekształcony	473
7. Szczególna podstawa uchylecia orzeczenia	475

Projekt ustawy – Prawo o ustroju prokuratury	477
Dział I. Zadania, rola i zasady funkcjonowania prokuratury	479
Rozdział 1. Rola i organy prokuratury	479
Rozdział 2. Podstawowe zasady organizacji prokuratury i działania prokuratorów	480
Rozdział 3. Zadania prokuratury	484
Dział II. Struktura organizacyjna prokuratury	487
Rozdział 1. Prokurator Generalny	487
Rozdział 2. Jednostki prokuratury	493
Dział III. Samorząd prokuratury i Naczelna Rada Prokuratury	498
Rozdział 1. Samorząd zawodowy prokuratorów	498
Oddział 1. Samorząd zawodowy w prokuraturze rejonowej	498
Oddział 2. Samorząd zawodowy w prokuraturze okręgowej	501
Oddział 3. Samorząd zawodowy w Biurze Prokuratora Generalnego	508
Rozdział 2. Naczelna Rada Prokuratury	513
Dział IV. Kadra prokuratury	523
Rozdział 1. Prokuratorzy	523
Oddział 1. Powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku prokuratora	523
Oddział 2. Status prokuratora	546
Oddział 3. Prawa i obowiązki prokuratorów	564
Oddział 4. Uprawnienia prokuratora	570
Oddział 5. Czas pracy prokuratora	583
Oddział 6. Oceny okresowe	584
Oddział 7. Immunitet prokuratora	588
Rozdział 2. Asesorzy prokuratury	591
Rozdział 3. Aplikanci prokuratorscy	594
Rozdział 4. Asystenci prokuratorscy	595
Rozdział 5. Urzędnicy i inni pracownicy prokuratury	600
Dział V. Odpowiedzialność dyscyplinarna prokuratora	602
Rozdział 1. Zasady postępowania dyscyplinarnego	602
Rozdział 2. Uczestnicy postępowania dyscyplinarnego	607
Rozdział 3. Czynności postępowania dyscyplinarnego	610
Rozdział 4. Odpowiedzialność służbowa, za wykroczenia i odpowiedzialność karna	620

Dział VI. Działalność prokuratury	625
Rozdział 1. Udział prokuratora w postępowaniu sądowym w sprawach karnych	625
Rozdział 2. Zadania prokuratora w postępowaniach przygotowawczych	626
Rozdział 3. Udział prokuratora w postępowaniu dotyczącym wykonywania orzeczeń w sprawach karnych	626
Rozdział 4. Zadania prokuratora w sprawach cywilnych i administracyjnych	627
Rozdział 5. Wykorzystanie informacji z działalności prokuratury do działań profilaktycznych	628
Rozdział 6. Współpraca z zagranicą	630
Rozdział 7. Współpraca z organami administracji publicznej, samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi	631
Rozdział 8. Ochrona danych osobowych	632
Rozdział 9. Zasady dostępu do informacji publicznej	634
Rozdział 10. Inne formy działalności	635
Rozdział 11. Skargi i wnioski	636
Rozdział 12. Zasady funkcjonowania w sytuacjach nadzwyczajnych	638
Dział VII. Systemy informatyczne prokuratury	639
Dział VIII. Finansowanie prokuratury	640
Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo o ustroju prokuratury	643
Projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 4 stycznia 2024 r.	727
Rozdział 1. Przepisy ogólne	729
Rozdział 2. Organy Trybunału	731
Rozdział 3. Sędziowie Trybunału	734
Oddział 1. Przepisy ogólne	734
Oddział 2. Mandat sędziego Trybunału	734
Oddział 3. Prawa i obowiązki sędziów Trybunału	737
Oddział 4. Odpowiedzialność dyscyplinarna	741
Oddział 5. Stan spoczynku	744
Rozdział 4. Postępowanie przed Trybunałem	746
Oddział 1. Przepisy ogólne	746
Oddział 2. Składy orzekające Trybunału	748

Oddział 3. Wyłączenie sędziego	749
Oddział 4. Uczestnicy postępowania	751
Oddział 5. Pisma procesowe	752
Oddział 6. Wszczęcie postępowania	755
Oddział 7. Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych	756
Oddział 8. Rozprawy i posiedzenia	757
Oddział 9. Umorzenie postępowania	761
Oddział 10. Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych	762
Oddział 11. Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych	763
Oddział 12. Badanie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją	764
Oddział 13. Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	765
Rozdział 5. Orzeczenia Trybunału	766
Rozdział 6. Koszty postępowania	770
Rozdział 7. Kancelaria Trybunału	771
Rozdział 8. Przepis końcowy	774
Uzasadnienie projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	775
1. Potrzeba opracowania nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	775
2. Dotychczasowe podstawy ustawowe funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego	779
3. Projektowany stan normatywny	780
4. Informacja na temat przeprowadzonych konsultacji społecznych	803
5. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne	805
6. Oświadczenie w sprawie ewentualnych kosztów wprowadzenia projektowanej ustawy w życie dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego	806
7. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej	807

Projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 8 stycznia 2024 r.	809
Rozdział 1. Przepisy ogólne	811
Rozdział 2. Zmiany w przepisach	811
Rozdział 3. Przepisy uchylające, przejściowe, dostosowujące i końcowe	814
Uzasadnienie projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym	819
1. Potrzeba i cel uchwalenia ustawy	819
2. Szczegółowe zmiany normatywne przewidziane w projekcie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym	823
3. Informacja na temat przeprowadzonych konsultacji społecznych	830
4. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne	832
5. Oświadczenie w sprawie ewentualnych kosztów wprowadzenia projektowanej ustawy w życie dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego	833
6. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej	834

WPROWADZENIE

Wymiar sprawiedliwości znajduje się w głębokim i strukturalnym kryzysie. Lata 2015–2023 to zapaść sądownictwa. Przed 2015 r. było przeciętnie, w 2023 r. – tragicznie. Postępowania sądowe trwają coraz dłużej: latami czeka się na uregulowanie spraw majątkowych, rozwód, przyznanie opieki nad dziećmi, podział majątku – w sądach rejonowych sprawy cywilne nieprocesowe toczą się nawet 80% dłużej w stosunku do 2015 r. Sprawa gospodarcza w sądach okręgowych trwała w 2015 r. przeciętnie 14, a w 2023 r. – 20 miesięcy. Sądy funkcjonują w archaicznym otoczeniu. Podczas gdy na świecie wdraża się rozwiązania z zakresu sztucznej inteligencji, w Polsce akta sądowe są nadal wyłącznie papierowe, a wnoszenie pism w formie elektronicznej jest niemożliwe. Obywatele, którzy muszą komunikować się z sądem według przestarzałych zasad, tracą czas i pieniądze. System jest oderwany od potrzeb społeczeństwa, utrudnia działalność gospodarczą, uporządkowanie ważnych spraw rodzinnych i majątkowych. To narusza podstawowe prawo obywateli do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd, w rozsądnym terminie.

Politycznie wybierana Krajowa Rada Sądownictwa, polityczna kontrola nad stanowiskami prezesów sądów, upolitycznienie postępowań nominacyjnych, prokuratury i Trybunału Konstytucyjnego przyniosły katastrofalne skutki. Postępowania nie tylko trwają coraz dłużej, ale też wydane w nich orzeczenia narażone są na niestabilność; obywatele nie mają zaufania do instytucji sądowych i prawa, pojawia się zjawisko prawnego dualizmu. Naruszane są zobowiązania międzynarodowe Polski wynikające z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz członkostwa w Unii Europejskiej i Radzie Europy. Rodzi to

dotkliwe skutki finansowe, które obciążają wszystkich Polaków: odszkodowania za przewlekłe postępowania, zablokowanie środków unijnych, odszkodowania zasądzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Potrzebujemy uchwalenia ustaw, które odbudują systemowe gwarancje niezależności sądów, Trybunału Konstytucyjnego i prokuratury. Ustawy te będą realizacją wymagań konstytucyjnych, a jednocześnie wykonaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, który dostrzegł w Polsce systemowy problem wadliwości powołań sędziowskich i składu Trybunału Konstytucyjnego. Musimy ochronić obywateli przed negatywnymi skutkami wadliwych nominacji sędziowskich w Sądzie Najwyższym, sądach powszechnych i administracyjnych, zapobiec chaosowi prawnemu i stworzyć „konstytucję” nowoczesnego, sprawnego sądownictwa na miarę XXI wieku. Trzeba zapewnić apolityczny wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego i odbudować jego autorytet, a Sądowi Najwyższemu przywrócić właściwą strukturę i możliwość realizacji jego konstytucyjnych zadań. Nowa prokuratura musi być niezależna, transparentna, apolityczna i podlegająca kontroli społecznej. Musi spełniać wszystkie standardy Rady Europy i Unii Europejskiej oraz być otwarta na obywatela. Powinna działać w imieniu społeczeństwa i w interesie publicznym, chroniąc prawa i wolności człowieka. Niezależność nie będzie uprawnieniem ani przywilejem dla prokuratorów, lecz gwarancją dla każdego, że jego sprawa będzie oceniona w sposób obiektywny i bezstronny.

Szeroka koalicja organizacji pozarządowych, prawników oraz prawniczek połączyła siły i stworzyła wspólną koncepcję tego, jak zbudować nowoczesne sądownictwo. Jest to pakiet projektów ustaw i rekomendacji towarzyszących, które rozwiązują kluczowe problemy systemu. Pięć projektów ustaw zostało zaprezentowanych 24.06.2023 r. w Gdańsku podczas III Kongresu Prawników Polskich pod hasłem Rządu Prawa Wszystkich Sprawa.

Niniejsze projekty nie służą jakiegokolwiek opcji politycznej, to projekty społeczne, które powstały w ramach działań obywatelskich. Są wkładem środowisk prawniczych i obywatelskich skupiających osoby świadome odpowiedzialności za losy kraju, które chcą angażować się w budowa-

nie nowoczesnego państwa prawa stojącego na straży wolności i praw wszystkich swoich obywateli. Przedmiotowe projekty zyskały poparcie dziesiątek organizacji, które intensywnie działają na rzecz urzeczywistnienia zasad demokratycznego państwa prawa.

Przedstawione projekty oparte są na założeniu, że rządy prawa to sprawa każdego obywatela i każdej obywatelki. Szczególne podziękowania należą się wszystkim tym, którzy w różny sposób włączyli się w prace nad tymi projektami. Dziękujemy ich twórcom, krytykom, recenzentom, konsultantom, organizatorom prac. Specjalne podziękowania należą się także legislatorom pracującym nad ustawami dotyczącymi wymiaru sprawiedliwości, a których wsparcie zapewniła Krajowa Izba Radców Prawnych.

Mamy nadzieję, że przedstawione materiały będą podstawą do szerokiej dyskusji w trakcie procesu legislacyjnego i spełnią oczekiwania obywateli, aby sądy i prokuratura były sprawne, sprawiedliwe i stabilne.

*Prezes zarządu Fundacji im. Stefana Batorego
– Edwin Bendyk*

*Prezes Stowarzyszenia Prokuratorów „Lex Super Omnia”
– prok. Katarzyna Kwiatkowska*

*Prezes Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”
– prof. UŚ dr hab. Krystian Markiewicz*

*Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych
– dr hab. Piotr Prusinowski*

**PROJEKT USTAWY
O KRAJOWEJ RADZIE SĄDOWNICTWA**

**zespół ekspertów Stowarzyszenia Sędziów Polskich
„Iustitia”**

Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa zakres działania Krajowej Rady Sądownictwa, zwanej dalej „Radą”, ustrój, sposób wyboru jej członków oraz tryb pracy Rady.

Art. 2. 1. Rada stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów oraz zarządza sądownictwem.
2. Do właściwości Rady należą wszystkie sprawy, o których mowa w ust. 1, niezastrzeżone do właściwości innych organów.

Art. 3. 1. Wykonywanie zadań przez Radę oparte jest na zasadach efektywności i transparentności, z poszanowaniem niezależności sądów i niezawisłości sędziów.
2. Przy wykonywaniu zadań Rada kieruje się w szczególności koniecznością:
1) zapewnienia wysokiej jakości wymiaru sprawiedliwości;
2) informowania społeczeństwa o działalności wymiaru sprawiedliwości.

Art. 4. Siedzibą Rady jest miasto stołeczne Warszawa.

Art. 5. Rada używa pieczęci z wizerunkiem orła ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 6. W postępowaniu przed Radą nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 775).

Rozdział 2

Zakres działania Rady

Art. 7. Do zakresu działania Rady należy:

- 1) rozpatrywanie i ocena kandydatur do pełnienia urzędu na stanowiskach sędziów Sądu Najwyższego oraz stanowiskach sędziowskich w sądach powszechnych, sądach administracyjnych i sądach wojskowych oraz na stanowiskach asesorów sądowych w sądach administracyjnych;
- 2) przedstawianie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosków o powołanie sędziów w Sądzie Najwyższym, sądach powszechnych, sądach administracyjnych i sądach wojskowych oraz o powołanie na stanowisko asesorów sądowych w sądach administracyjnych;
- 3) rozpatrywanie wniosków o przeniesienie sędziego w stan spoczynku;
- 4) rozpatrywanie wystąpień o powrót na stanowisko sędziowskie;
- 5) występowanie do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej aktów normatywnych w zakresie, w jakim dotyczą one niezależności sądów i niezawisłości sędziów;
- 6) opracowywanie propozycji rozwiązań dotyczących zarządzania sądownictwem i przedstawianie ich właściwym organom;
- 7) wyrażanie stanowiska w sprawach dotyczących sądów i sędziów, wniesionych pod obrady Rady przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz inne organy władzy publicznej i organy samorządu sędziowskiego oraz zasygnalizowanych przez organizacje międzynarodowe;

- 8) opiniowanie projektów aktów prawnych w sprawach dotyczących sądownictwa i sędziów, w tym wynagrodzeń sędziowskich, oraz przedstawianie wniosków w tym zakresie;
- 9) w zakresie współpracy międzynarodowej i praw człowieka:
 - a) podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia zgodności prawa polskiego ze standardami międzynarodowymi w zakresie wymiaru sprawiedliwości, w tym upowszechnianie treści orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, decyzji, raportów i rekomendacji innych międzynarodowych organów ochrony praw człowieka,
 - b) wykonywanie zadań w ramach współpracy z krajowymi i międzynarodowymi organami i mechanizmami ochrony praw człowieka Rady Europy i Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym współpraca z Europejską Komisją na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisją Wenecką) oraz Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy,
 - c) inicjowanie lub rekomendowanie innym właściwym podmiotom działań szkoleniowych dotyczących ochrony praw człowieka,
 - d) współpraca z organizacjami międzynarodowymi w zakresie spraw dotyczących sądownictwa,
 - e) współpraca z ministrem właściwym do spraw reprezentowania i ochrony interesów Rzeczypospolitej Polskiej za granicą, w tym także przed sądami i trybunałami międzynarodowymi;
- 10) prowadzenie spraw związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych sędziów oraz innych pracowników sądów delegowanych do Rady;
- 11) ustanawianie systemu ważenia spraw;
- 12) monitorowanie działalności sądów;
- 13) przeprowadzanie ewaluacji działalności sądów;
- 14) uchwalanie zasad etyki zawodowej sędziów oraz czuwanie nad ich przestrzeganiem;
- 15) opracowywanie i promowanie dobrych praktyk;
- 16) prowadzenie działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej.

Art. 8. Rada wykonuje inne zadania określone w przepisach odrębnych, w szczególności:

- 1) określa na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego liczbę stanowisk w Sądzie Najwyższym;
- 2) po powołaniu przez Prezydenta wyznacza sędziemu sądu powszechnego miejsce urzędowania w sądzie, w którym ubiegał się o wolne stanowisko, oraz dokonuje zmiany miejsca urzędowania;
- 3) prowadzi sprawy związane z przydzielaniem w sądach powszechnych wolnych stanowisk sędziowskich oraz wolnych stanowisk referendarzy sądowych i asystentów sędziów, w tym przygotowuje obwieszczenia o wolnych stanowiskach sędziowskich;
- 4) odwołuje prezesa albo wiceprezesa sądu powszechnego oraz prezesa albo zastępcę prezesa sądu wojskowego przed upływem kadencji z urzędu lub na wniosek zebrania sędziów właściwego sądu;
- 5) powołuje po przeprowadzeniu konkursu i odwołuje dyrektorów sądów powszechnych, jest także ich zwierzchnikiem służbowym;
- 6) deleguje i prowadzi sprawy dotyczące delegowania sędziów na podstawie przepisów odrębnych;
- 7) analizuje rozmieszczenie sędziów i pracowników w sądach powszechnych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych oraz równomierne rozłożenie ich obowiązków, a także opracowuje rozwiązania służące zagwarantowaniu właściwego toku urzędowania sądów, w tym sprawnego postępowania;
- 8) zwołuje kongres przedstawicieli sędziów sądów powszechnych, w tym na wniosek większości zgromadzeń przedstawicieli sędziów apelacji;
- 9) określa pensum orzecznicze sędziego sądu powszechnego;
- 10) prowadzi sprawy związane z odpowiedzialnością dyscyplinarną sędziów oraz odpowiedzialnością dyscyplinarną referendarzy sądowych i mianowanych urzędników państwowych zatrudnionych w sądach powszechnych;
- 11) wybiera Rzecznika Dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego sę-

- dziów sądów powszechnych po zgłoszeniu kandydatów przez zgromadzenia przedstawicieli sędziów apelacji, a także Rzecznika Dyscyplinarnego sędziów sądów wojskowych po zgłoszeniu kandydatów przez Zgromadzenie Sędziów sądów wojskowych;
- 12) wybiera sędziów – członków Państwowej Komisji Wyborczej;
 - 13) zgłasza kandydatów do składu okręgowych i rejonowych komisji wyborczych;
 - 14) zgłasza sędziów do pełnienia funkcji komisarza wyborczego;
 - 15) sprawuje nadzór nad Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury;
 - 16) realizuje zadania związane z naborem na aplikację sędziowską prowadzoną przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury oraz sprawuje nadzór nad tą aplikacją i przeprowadzaniem egzaminów sędziowskich;
 - 17) powołuje i odwołuje Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym;
 - 18) wykonuje zadania z zakresu informatyzacji sądów oraz tworzy Instytut Informatyzacji Sądownictwa;
 - 19) sprawuje nadzór nad Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości, Instytutem Ekspertyz Sądowych im. prof. dra Jana Sehna w Krakowie oraz powołuje i odwołuje dyrektorów tych Instytutów, a także może delegować tam sędziów;
 - 20) sprawuje nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny oraz sądy apelacyjne w ramach prowadzonych przez nie postępowań;
 - 21) sprawuje nadzór nad podmiotami, których zadaniem jest zapewnienie poprawności i jakości danych kadrowych rejestrowanych w systemach centralnych;
 - 22) prowadzi sprawy związane z wnioskami sędziów o przyznanie pomocy finansowej;
 - 23) prowadzi, w zakresie uprawnień przysługujących Radzie, sprawy osobowe:
 - a) sędziów sądów powszechnych i wojskowych,
 - b) sędziów w stanie spoczynku oraz członków ich rodzin pobierających uposażenie rodzinne,
 - c) referendarzy sądowych,

UZASADNIENIE PROJEKTU USTAWY – PRZEPISY WPROWADZAJĄCE USTAWĘ O TRYBUNALE KONSTYTUCYJNYM

1. Potrzeba i cel uchwalenia ustawy

Zmiany statusu prawnego Trybunału Konstytucyjnego (dalej także jako: **Trybunał**), zainicjowane pod koniec 2015 r. uchwaleniem przez Sejm, w nocy z 23 na 24 grudnia, nowelizacji ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, a także praktyka ich stosowania w następnych latach zdeformowały Trybunał, co skutkowało utratą przez ten organ zdolności do realizacji konstytucyjnej funkcji strażnika nadrzędności Konstytucji, zasad demokratycznego państwa prawnego, a w konsekwencji również organu stojącego na straży ochrony wolności i praw jednostki.

W obecnym składzie Trybunału Konstytucyjnego zasiadają osoby nieuprawnione do orzekania, ponieważ ich wybór do Trybunału nastąpił z naruszeniem postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (dalej: **Konstytucja**). Twierdzenie to znajduje oparcie w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego: z 9 grudnia 2015 r. (K 35/15) oraz z 9 marca 2016 r. (K 47/15), jak również w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: **ETPCz**) z 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce (4907/18) wskazującym, że obecność w składzie Trybunału osób nieuprawnionych do orzekania narusza art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W efekcie szereg orzeczeń wydanych przez Trybunał pod rządami aktualnie obowiązujących przepisów ustawowych nie wywołuje skutków prawnych określonych

w art. 190 ust. 1 i ust. 3 Konstytucji, co potwierdza m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r. (I KZ 29/21).

Stan chaosu ustrojowego wywołany wprowadzonymi regulacjami spętęgowany został niezgodnym z Konstytucją (art. 194 ust. 2) powołaniem Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, co zostało stwierdzone wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 7 listopada 2016 r. (K 44/16). Nadmienić należy, że drugą z wymienionych funkcji pełniła osoba nieuprawniona do orzekania w Trybunale.

Z uwagi na jednoznaczne polityczne zaangażowanie większości sędziów wybranych do Trybunału po wyborach parlamentarnych z 2015 r., nie wyłączając osób wykonujących odpowiednio funkcje Prezesa i Wiceprezesa tego organu, Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie personalnym i praktyce działania stał się *par excellence* instytucją polityczną, która pod pozorem kontroli konstytucyjności prawa legalizuje akty prawne niezgodne z podstawowymi wartościami wyrażonymi w Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. W efekcie Trybunał w obecnym składzie nie tylko nie realizuje standardu niezależności, ale również nie spełnia wymogu bezstronności w orzekaniu w konkretnych sprawach. Jaskrawym przykładem wskazanego stanu jest przede wszystkim udział w składach orzekających Trybunału byłych posłów (K. Pawłowicz, S. Piotrowicz) aktywnie zaangażowanych w okresie pełnienia mandatu parlamentarnego w prace nad ustawami poddanymi następnie kontroli konstytucyjności przed Trybunałem.

Co więcej, organ ten nie tylko legalizuje bezprawie, ale wykorzystywany jest również do kreowania nowego stanu prawnego z pominięciem demokratycznych procedur parlamentarnego procesu ustawodawczego. Dowodzi tego m.in. wyrok Trybunału z 22 października 2020 r. (K 1/20) podważający konstytucyjność niekwestionowanej od 1993 r. przesłanki dopuszczalności przerywania ciąży, zatem w istocie wprowadzający nowe, restrykcyjne prawo antyaborcyjne, a także wyrok z 15 kwietnia 2021 r. (K 20/20) w sprawie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, kreujący nieznaną zarówno Konstytucji, jak i ustawie formułę przerywania ciągłości funkcjonowania tego organu konstytucyjnego wraz z upływem okresu jego kadencji, mimo braku wyboru

przez Sejm i Senat jego następcy. W praktyce funkcjonowania Trybunał jest również wykorzystywany jako narzędzie w prawnym konflikcie pomiędzy władzą wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej a Unią Europejską. Mimo braku podstaw formalnych i merytorycznych Trybunał podejmuje rozstrzygnięcia jednoznacznie kwestionujące obowiązek respektowania wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z 7 października 2021 r., K 3/21), pogłębiając tym samym chaos prawny godzący w zasadę zaufania obywateli do państwa i tworzonego przezeń prawa, tj. jedną z podstawowych wartości demokratycznego państwa prawnego.

Podporządkowanie Trybunału interesom politycznym, a w istocie poleceniom partyjnych liderów większościowej koalicji sejmowej w latach 2015–2023, doprowadziło do utraty przez ten organ zdolności do realizacji konstytucyjnej funkcji strażnika nadrzędności Konstytucji, zasad demokratycznego państwa prawnego, a w konsekwencji również organu stojącego na straży ochrony wolności i praw jednostki. Z uwagi na jednoznacznie polityczne zaangażowanie większości sędziów oraz osób niebędących sędziami, wybranych do Trybunału po wyborach parlamentarnych z 2015 r., Trybunał stał się *par excellence* instytucją polityczną, która pod pozorem kontroli konstytucyjności prawa legalizuje akty prawne niezgodne z podstawowymi wartościami wyrażonymi w Konstytucji. W aktualnym składzie personalnym organ ten nie tylko nie realizuje standardu niezależności, ale ponadto nie spełnia wymogu bezstronności w orzekaniu w konkretnych sprawach.

Stan ten potwierdza swoisty dialog prowadzony pomiędzy ETPCz a Trybunałem Konstytucyjnym. W wyroku Xero Flor przeciwko Polsce ETPCz stwierdził, że Sejm RP VIII kadencji oraz Prezydent RP naruszyli fundamentalną zasadę wyborów sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Sejm RP VIII kadencji dokonał wyboru trzech osób na stanowiska sędziów TK, które były już obsadzone przez sędziów wybranych przez Sejm poprzedniej kadencji. Natomiast Prezydent RP odmówił odebrania przysięgi od trzech sędziów wybranych przez Sejm poprzedniej kadencji, a następnie przyjął przysięgę od tzw. sędziów grudniowych. W konsekwencji Trybunał orzekł, że poprzez udział w postępowaniu przed Trybunałem jednego z „sędziów grudniowych”

Szeroka koalicja organizacji pozarządowych oraz prawników połączyła siły i stworzyła wspólną koncepcję tego, jak zbudować nowoczesne sądownictwo i prokuraturę.

W książce zaprezentowano opracowane i opublikowane w latach 2023–2024 projekty ustaw z uzasadnieniami:

- o Krajowej Radzie Sądownictwa,
- Prawo o ustroju sądów powszechnych,
- o uregulowaniu skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018–2024, przygotowane przez zespół ekspertów Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, a także
 - o Trybunale Konstytucyjnym oraz Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym, przygotowany przez zespół ekspertów prawnych Fundacji im. Stefana Batorego,
 - Prawo o ustroju prokuratury, przygotowany przez zespół ekspertów Stowarzyszenia Prokuratorów „Lex Super Omnia”.

Ponadto w zbiorze zamieszczono projekt ustawy o Sądzie Najwyższym z uzasadnieniem założeń, przedstawiony na Kongresie Prawników Polskich 24 czerwca 2023 r. w Gdańsku, po dyskusji i opracowaniu przez zespół sędziów Izby Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczenia Społecznych Sądu Najwyższego, powołanych na stanowiska przed rokiem 2018.

Projekty społeczne powstały w ramach działań obywatelskich. Są wkładem środowisk prawniczych skupiających osoby świadome odpowiedzialności za losy kraju w budowanie nowoczesnego państwa prawa stojącego na staży wolności i praw wszystkich swoich obywateli.

PARTNERZY PROJEKTU

IUSTITIA
Stowarzyszenie
Sędziów Polskich

LEX
SUPER OMNIA

**FUNDACJA
BATOREGO**

**IZBA
ODMIENNOŚCI
I RÓŻNIC
PRAWNICZYCH**

UNIwersytet ŚLĄSKI
INTERDYSCYPLINARNE CENTRUM BADAŃ
NAD WYMIAREM SPRAWIEDLIWOŚCI

**INSTYTUT
CYCERONA**

9788383585826 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8358-582-6

9 788383 585826

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 199 Zł (W TYM 5% VAT)